

10. Richard L. Perry and John C. Cooper, *Sources of Our Liberties: Documentary Origins of Individual Liberties in the United States Constitution and Bill of Rights* (Buffalo, NY: William S. Hein, 1991), 353-354.
11. Peter A. Lillback, *George Washington's Sacred Fire* (Bryn Mawr, PA: Providence Forum Press, 2006).
12. Bruce Anderson, 'Recovering the Clergy's Role in American Public Affairs' (master's thesis, Regent University, 1994), 59. The contents of the table are compiled with the aid of research found in Alice M. Baldwin, *The New England Clergy and the American Revolution* (New York: Ungar, 1928), 13, 15, 16, 18, 20, 22, 25, 28, 35, 37, 38, 43, 49, 65, 107, 128, 133, 138.
13. Bruce Anderson, 'Recovering the Clergy's Role in American Public Affairs' (master's thesis, Regent University, 1994), 59. The contents of the table are compiled with the aid of research found in Alice M. Baldwin, *The New England Clergy and the American Revolution* (New York: Ungar, 1928), 53-66.
14. Varnum Lansing Collins, *Princeton* (New York: Oxford University Press, 1914), 96.
15. The works of Andrzej Modrzewski and Wawrzyniec Gościński are just two examples.
16. Bruce Anderson, 'Reformed Political Theology in Early Modern Belarus and Lithuania: Andrzej Wolan's *De libertate* (1572)' (PhD thesis, Oxford Centre for Mission Studies/Middlesex University, 2015), 89-105, 113-116.
17. Bruce Anderson, 'Reformed Political Theology in Early Modern Belarus and Lithuania: Andrzej Wolan's *De libertate* (1572)' (PhD thesis, Oxford Centre for Mission Studies/Middlesex University, 2015), 133-134.
18. Bruce Anderson, 'Reformed Political Theology in Early Modern Belarus and Lithuania: Andrzej Wolan's *De libertate* (1572)' (PhD thesis, Oxford Centre for Mission Studies/Middlesex University, 2015), 145-175.
19. Bruce Anderson, 'Reformed Political Theology in Early Modern Belarus and Lithuania: Andrzej Wolan's *De libertate* (1572)' (PhD thesis, Oxford Centre for Mission Studies/Middlesex University, 2015), 175-182.
20. Pippa Norris and Ronald Inglehart, *Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 3.

ЦИВІЛІСТИЧНЕ ВЧЕННЯ БІБЛІЇ НА ПРИКЛАДІ АМЕРИКИ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Брюс Л. Андерсен

*(доктор філософії, Оксфордський центр Місії досліджень, Оксфорд, Великобританія,
Мідлсекський університет, Лондон)*

*Брюс Л. Андерсен отримав ступінь доктора філософії в області історії,
богослов'я, державної політики та історичної теології й спеціалізується на
дослідженнях реформатської політичної теології у Великому князівстві Литовському.
Він є президентом Інституту Реформації. Проживає в м. Саффолк, штат Вірджинія*

У наш час під впливом процесу секуляризації Біблію часто не беруть до уваги як джерело для побудови публічного права в державі. Проте як в історичному, так і сучасному контексті, вона мала значний вплив на формування закону[1; 2; 3; 4]. Власне, Біблія доводить свою значимість для сучасної влади в тому, що її стародавній зміст містить численні й конкретні уривки з постулатами, в яких, безперечно, проведена паралель з сучасними елементами «демократичного» права і цивільного уряду. Крім того, Біблія є історично актуальною для України. Дослідження доводить її використання як джерела законотворчості не тільки в Давньоєврейській державі, але і в період утворення колоніальної Америки та ранньої Речі Посполитої.

Ця стаття ставить під сумнів вплив секуляризації на законотворчість в сучасному та історичному вимірах з трьох причин. По-перше, досліджується релевантність політичного і правового змісту Біблії з погляду сучасних демократичних принципів. По-друге, висвітлюється значне використання Біблії в законотворчості колоніальної Америки та регіону, на місці якого утворились Білорусь, Литва, Польща та Україна. І, врешті, порушується питання актуальності Біблії як джерела правової думки і кодифікації сучасної України.

1.0 Що таке цивілістичне вчення Біблії?

Перш ніж розглядати конкретне вчення Біблії про цивільний устрій держави, варто зазначити, що воно базується на підтримці основних біблійних та богословських

постулатів, що формувалися століттями у християнській теології. Ці біблійні підвалини розкривають сутність Бога, світу і людини. Вони являють собою сукупність людських переконань, які ми називаємо «світоглядом».

До богословських основ цивілістичного вивчення Біблії та її інтерпретації належить: 1) авторитет Священного Писання (у рамках філософського підходу до онтології, епістемології і деонтології); 2) доктрини про Божий суверенітет і Боже провидіння, які є фундаментом 3) Божого верховенства над природою (фізична і метафізична реальність та поняття фізичних і моральних законів, які є незмінними, постійними і загальноприйнятими). Що ж стосується людства, то 4) воно створене за образом Божим (*imago Dei*, з якого випливають поняття святості та поваги до людського життя, особистої гідності), а оскільки людина – подоба Божа, 5) то вона має власну свободу вибору і відповідальністю за свої вчинки, оскільки вона наділена не тільки правом вибору, але й безпосередньою Божою владою щодо свого життя. Крім того, Біблія і християнське богослов'я вважають 6) людину гріховною за своєю сутністю, а звідси виникає потреба не тільки особистого спокутування гріхів, а й регулювання й підпорядкування впродовж земного життя людини 7) верховенству права для забезпечення порядку поміж усіма громадянами, а також 8) захист жителів від корумпованих чиновників через запровадження обмеженої влади. Біблійне і християнське богослов'я стверджує, що людина, перебуваючи в Христі, освячується і як результат з'являється 9) внутрішнє (духовне і психологічне) та зовнішнє (що включає сімейні, соціальні, політичні й інші сфери життя) відчуття свободи, і внаслідок освячення 10) виникає потреба координувати інститути суспільства, в якому не малу роль відіграють церква і держава під контролем Божого верховенства.

Вчення Біблії про цивільний устрій держави існує в контексті Біблії загалом, в тому числі Старого і Нового Заповітів. Деякі з цих конкретних учень перераховані в наступній таблиці з посиланнями на Біблійні уривки.

Таблиця 1

Цивілістичне вчення біблії

Держава як інститут визначена богом з метою захисту прав законослухняних громадян і покарання злочинців (обмежена юрисдикція)	Бут. 9:1,6; Рим. 13:1-4; 1 Петр. 2:13-14; 2 Хр.19:11
Децентралізація цивільної влади (федералізм)	Повт. 16:18-19; 2 Хр.19:5-10
Писана конституція (пакт; правило закону)	1 Хр.11:3; Повт. 17:14-20; 2 Цар.11:12,17; 2 Цар.23:3; 2 Хр. 23:3,11,16
Поділ влади	Іс.33:22; Вих. 4:29
Незалежні судді і присяжні	2 Хр.19:5-11; Бут. 23:1,3; Повт.17:6; Повт.19:15-19; Лев. 20:1-5
Рівність перед законом	Вих. 12:49; Лев. 24:22; Числ. 15:15,26,29; Повт.16:18-19
Громадянська поліція і збройні сили	Числ. 31:3,14; Повт. 20:9-10; 1Сам. 25:13
Двопалатний законодавчий орган	Вих.24:1; Числ.11:16-17; Вих. 18:12,21,22
Вибори представників влади	Повт.1:13; Вих. 18:17-27; Повт. 17:14-17
Згода представників влади	1Хр. 28:1-8; 1 Хр. 29:22; 2 Хр. 22:1; 1 Сам. 8:19-22; 2 Сам. 3:21; 2 Сам.5:1-3; 1 Хр. 11:3; 1 Цар.. 1:39

Багато інших прикладів і посилань можна було б додати до цього списку. Проте з цього короткого огляду зрозуміло, що Біблія містить конкретні політичні вчення, які мають певну схожість із політичними концепціями в дискурсі ХХІ століття. Крім того, вище у таблиці проведенні певні паралелі з елементами демократичного правління[5]. Одна справа – проілюструвати наявність конкретних цивілістичних учень у Біблії, але зовсім інша – продемонструвати, чи були зроблені певні спроби застосувати ці постулати у цивільній владі, що спонукає нас розглянути деякі історичні приклади.

2.0 Чи застосовувалося вчення Біблії про цивільний устрій держави американцями?

Америка служить прикладом не через припущення або твердження своєї своєрідності чи переваги, а тому, що її часто ідентифікують як християнську націю, в якій продовжує зростати велика частка населення, яка називає себе «християнами». У той час як численні праці присвячено питанню, чи можна Америку вважати «християнською нацією», постановка проблеми у статті є дещо іншою й більш специфічною, а саме: чи засновники Америки використовували конкретні посилання на Біблію у процесі формування правової та політичної систем.

Ранні колоніальні американські хартії уряду переповнені посиланнями на Біблію. Наприклад, Основні закони Коннектикуту (14 січня 1639 р.) по-особливому визначають роль Біблії як стандарту публічного права:

Оскільки була на те воля Всемогутнього Бога ... де б люди не збиралися разом, слово Боже заповідає їм перебувати в мирі та злагоді, вимагає створення уряду під контролем Божого верховенства... взаємозв'язок Об'єднання (Суспільства) та Конфедерації, щоб відстоювати і зберігати свободу і святість Євангелії Господа нашого Ісуса, яка слугує основною дисципліною церков, згідно зазначених у ньому істин, поширених серед нас ... з метою здійснення правосуддя відповідно до встановлених і підпорядкованих Божому слові законів...[6]

У той же час, присяга губернатора виглядає так:

... [Я, губернатор] клянусь, іменем вічносуцього, всемогутнього і страшного Бога, ... що буду чинити правосуддя відповідно до законів Слова Божого; хай допоможе мені Бог, в ім'я Ісуса Христа[7].

У Декларації незалежності (4 липня 1776 р.), американські засновники нації розглядають «закони природи і її Творця», взяті в історичному контексті, як такі, що включають власне Божі закони, як це показано в Біблії. У Декларації, посилаючись на Бога як джерело права, зазначається, «що всі люди створені рівними і наділені Творцем певними невід'ємними правами», Бог є основним правителем світу: «просимо Всевишнього підтвердити чесність наших намірів» і «з твердою впевненістю в заступництві Божественного Провидіння ми клянемося один одному підтримувати цю Декларацію своїм життям, своїм статком і своєю незаплямованою честю» [8].

Інший прикладом посилання американських основоположників на Біблію є Конституція штату Вермонт (8 липня 1777р.):

Глава 1 ... III Народ має природне і невід'ємне право поклонятися Всемогутньому Богові за велінням власної совісті й розуміння, регульоване Словом Божим... не може будь-яка людина, яка сповідує протестантську релігію, бути позбавленою чи обмеженою в цивільному праві, як громадянин, через релігійні переконання ... проте, кожна секта або деномінація людей повинні дотримуватися суботи, Господнього дня, зберігати і підтримувати деякі види поклоніння, які вони вважають найбільш прийнятними для прославлення Бога[9].

І, нарешті, цей приклад також демонструє, що останні поправки до закону Америки містять посилання на Біблію. Конституція Північної Кароліни 1876 р.:

Всяка людина, яка буде заперечувати буття Бога, істинність протестантської релігії, божественний авторитет Старого й Нового Завітів, або хто вважатиме релігійні принципи несумісними зі свободою і безпекою держави, не зможе займати певну посаду, мати довіру у цивільному департаменті в межах цієї держави[10].

Крім колоніальних і національних хартій та конституцій, особисті праці засновників американської нації рясніють посиланнями на Біблію в аспекті політичних міркувань[11]. Очевидно, звернення до Святого Письма було результатом розвитку християнського вчення ще в колоніальних коледжах Америки, а особливо церквах. Більше ніж сто років до написання Декларації незалежності (1776 р.) і Конституції Сполучених Штатів (1787 р.), багато, якщо не всі основні політичні принципи, знайдені в основоположних документах, широко викладалися американським духовенством. У наступній таблиці (Таблиця 2) визначені численні християнські правові та політичні

принципи колоніального духовенства Америки[12]. Особливо важливими є поняття «законів природи і її Творця» (Джон Девенпорт, 1669 р.) і «природні, рівні права на життя, свободу й власність» (Семюель Ленгдон, 1759 р.). Власне, проповіді дуже схожі на те, що міститься в Декларації незалежності, розробленій багато років після того, як ці концепти викладалися духовенством в американських колоніях. В певній мірі, проповіді колоніальної Америки стали підвалиною для розвитку й творення американських політичних ідей.

Таблиця 2

Приклади політичних принципів в проповідях колоніальної Америки

<i>Принцип</i>	<i>Пастор</i>	<i>Рік</i>
Закон Божий понад усе	Преподобний Тімоті Катлер	1717
Закони природи і її Творця	Преподобний Джон Давенпорт	1669
Мета влади – благо народу	Преподобний Джон Балкелі	1713
Влада обмежена законом	Преподобний Джерш Балкелі	1692
Згода у владі	Преподобний Джон Барнард	1738
Два типи свободи (цивільна і релігійна)	Преподобний Бенджамін Стівен	1761
Влада створена Богом	Преподобний Ербенезер Пембертон	1710
Влада створена на основі договору чи угоди	Преподобний Джон Коттон	1645
Представницьке правління	Преподобний Джон Вайз	1717
Обов'язки цивільних правителів	Преподобний Джонатан Мейхью	1754
Право чинити опір тиранії	Преподобний Натаніель Епплтон	1742
Взаємна корисність релігії і цивільної влади	Преподобний Соломон Вільямс	1741
Громадянська непокора	Преподобний Джаред Еліот	1738
Релігійна свобода і свобода совісті	Преподобний Єлисей Вільямс	1744
Війна задля самооборони виправдана	Преподобний Йонас Кларк	1768
Опозиція рабству	Преподобний Семюел Кук	1770
Необхідність об'єднання	Преподобний Роберт Росс	1775
Писана конституція	Преподобний Йонас Кларк	1778
Природні рівні права на життя, свободу, власність	Преподобний Семюел Ленгдон	1759

Американські священнослужителі відіграли важливу роль у формуванні Сполучених штатів, творенні державних конституцій і законів, участі в судочинстві, заснуванні університетів і підготовці політиків[13]. Наприклад, преподобний Джон Уізерспун, пресвітеріанський міністр, був президентом Принстонського коледжу і безпосередньо брав участь у підписанні Декларації незалежності, був членом у понад ста комітетах Конгресу, а також тренером громадських лідерів. Уізерспун навчав одного з президентів Сполучених Штатів та одного із заступників президента, дев'ятох співробітників Кабінету Міністрів, двадцять одного сенатора, тридцять дев'ять представників США, трьох суддів Верховного суду США, дванадцять губернаторів, шість членів Континентального конгресу і тридцять три судді[14].

3.0 Чи притаманне цивілістичне вчення Біблії Східній Європі ?

В той же час, цілком зрозуміло з американського досвіду (може бути продемонстровано і для інших держав також, хоча й не обговорюється тут), що цивілістичне вчення Біблії було використано у формуванні права та публічної політики. Питання полягає в тому, чи таке цивілістичне вчення, що, як правило, притаманне західним контекстам, простежується в історії України як Східноєвропейської держави.

Корені українського християнства сягають понад тисячоліття. Проте через обмеженість дослідження даної статті, береться до уваги лише один з епізодів історії, ранній етап розвитку Польщі, Великого князівства Литовського, Жемайтії та Русі (Велике князівство Литовське), який сприяв формуванню політичної думки Ренесансу й Реформації завдяки богословським основам. Ренесанс змусив повернутися до античних творів та давніх списків Біблії (ad fontes). Реформація сприйняла це вчення й відновила не тільки дослідження Біблії мовою оригіналу, івриту й грецькою, але й з'явилися переклади і видання Святого Письма національними мовами з наміром, щоб усі тогочасні верстви населення, як міщанство, так і духовенство, змогли читати Біблію. Найбільш ранніми

досягненнями в цьому були переклад Біблії Франциском Скориною на давньобілоруську мову в 1517 р. та видання Острозької Біблії 1581 р.

Острозька Біблія викликала в ранній Речі Посполитій інтерес до читання та застосування на практиці. Також вона значно вплинула на процес формування Острозької академії. Ще до сьогодні існує в Музеї історії Національного університету Острозької академії виставка, яка є підтвердженням значного впливу Біблії. Серед експонатів увагу привертає книга шістнадцятого століття, автор якої є теолог-протестант Филип Меланхтон. Наявність цих праць в Острозькій академії засвідчує про співпрацю між православними та протестантами Великого князівства Литовського і Речі Посполитої шістнадцятого століття.

Значний внесок у розвиток новітнього вивчення Біблії зробили численні польські та литовські мислителі впродовж шістнадцятого століття, враховуючи суспільно-політичні реформи[15]. По-особливному вирізняється реформатор, протестант, богослов і державний діяч Великого князівства Литовського Анджей Волян (1530/31-1610). Він був секретарем Миколи Радзивіллової і трьох королів Великого князівства Литовського. На жаль, для понад тридцяти важливих робіт Волана немає першоджерел. Анджей володів високим рівнем знань та ерудиції, про це свідчать джерела, на які він посилається: Біблія, праці Цицерона, Сенеки, церковних отців, італійських республіканців, польського мислителя Анджая Фріч-Моджевського та особливо швейцарських реформаторських богословів й інших протестантських теологів[16].

Листи Волана діляться на дві великі, тісно пов'язані категорії: богословську та політичну. Найвідоміший політичний трактат Волана – «De Libertate Politica sive Civili» (1572 р.). Ця монографія, що складається зі ста сторінок, є викладом політичної теології про свободу, рівність, мораль і чесність[17]. В «De Libertate» Волян пов'язує: 1) свободу і створення, виводячи поняття земних прав, земного закону і божественного закону; 2) свободу і гріх, виводячи поняття верховенства закону, обмеженої державної влади, республіканської форми правління і самоконтролю (або самоврядування); 3) свободу й владу, виводячи договір, згоду, обмежену монархію (проти спадкової монархії), політичну індивідуальність; 4) свободу й благодать, виводячи щастя від доброчесності і необхідність Христових чеснот[18]. Ідеї Волана значно вплинули на розвиток Литовського князівства, а саме: 1) політична теорія влади для народу, 2) верховенство закону і обмежена монархія, які були закріплені в Pacta Conventa і Статтях Генріха 1573 р., 3) релігійна толерантність, прийнята на Варшавській конфедерації 1573 р., 4) певні обмеження юрисдикції у відношенні до церкви, держави і населення у статуті Великого князівства Литовського 1588р[19]. Джерелами для написання «De Libertate» слугували Біблія і швейцарська реформаторська теологія. Особливо заслуговує уваги те, що він висунув ідеї щодо обмеженої монархії і став на захист представницької й республіканської форми правління в той час, коли більша частина Європи виступала за абсолютну владу монархій. Хоча інтелектуальні досягнення Волана є порівняно маловідомими, але ними можуть пишатися жителі Прибалтики та Східної Європи. Також повинен бути вдячний Захід, оскільки Воланові ідеї були частиною системи шістнадцятого століття. Його основні засади про свободу значно вплинули на сучасне уявлення про неї.

4.0 Яким чином можна розглядати вчення Біблії про цивільний устрій держави в Україні?

Ця стаття кидає виклик сучасному процесу секуляризації і стверджує, що Біблія містить специфічне цивілістичне вчення, що перегукується із сучасними системами поглядів демократичного управління. Проілюстровано, що Біблія була джерелом, яке використовували американці в період заснування Америки. Майже два століття тому для Америки Біблія слугувала джерелом політичного законодавства, а також на неї посилалися численні мислителі Речі Посполитої й Великого князівства Литовського. Зокрема, роботи Анджая Волана подають політичну теологію, засновану на Біблії та швейцарській реформаторській теології, яка сповідує свободу, рівність, мораль і честь.

Такі історичні відкриття можна застосувати при розгляді питань Біблії, українських законів і політики сьогодення.

В даній статті розглянуто три проблеми, які ставлять за мету стимулювати мислення правових і політичних учених, студентів і громадян, оскільки саме вони стикаються із складною, змінною та напруженою ситуацією в країні.

По-перше, як українці можуть по-новому осмислити історію, інтелектуальне минуле як природний інструмент рефлексивного мислення задля майбутнього розвитку країни? Хоча роботи Волана й інших вчених є відносно маловідомі, проте вони є частиною історії України.

По-друге, як можуть підростаючі науковці української інтелектуальної історії (у тому числі й богословської) заявляти про національну ідентичність? Ідеї, які були напрацьовані у минулому, можливо, сприятимуть особливому українському підходу. Ми не маємо на меті активізувати націоналізм (у негативному значенні), але важливо зрозуміти національну ідентичність, яка змогла б послужити для об'єднання українських цінностей і традицій в суспільстві. За цим принципом, Україна стикається з питаннями та тиском впливової Європи щодо насадження радикальнішого секуляризму, який може бути не сумісним з її історичною християнською національною ідентичністю. Прибічники тези «відділення церкви від держави» стверджували століття назад, що із зростаючим прогресом сучасної науки, релігія все більше і більше буде занепадати. Цю позицію просували Огюст Конт, Герберт Спенсер, Карл Маркс, Зигмунд Фрейд, Макс Вебер та інші мислителі[20]. Сучасні науковці, однак, ставлять під сумнів цю тезу настільки, що її в значній мірі не беруть до уваги. Натомість, численні дослідження зроблені за минулих два десятиліття показують зростаючу перевагу релігії у всьому світі, її роль в національному житті. Сьогодні українці мають вибір між майбутнім з радикальним секуляризмом та шляхом більш притаманним для християнської України.

По-третє, і останнє, незважаючи на складність сучасної політики, українці мають можливість розглядати себе самостійних політичних гравців; тобто є принаймні деякі речі, котрі кожен може робити особисто, щоб сприяти розвитку кращого суспільства та державної влади. На основі цієї статті кожен українець може звертатися до Біблії як для особистого зростання, так і для розробки політичних і моральних ідей світської та державної політики, що матиме значний вплив для майбутнього українців.

Список використаних джерел

1. Harold J. Berman, *Law and Revolution: The Formation of the Western Legal Tradition* (Cambridge, MA: Harvard University Press, 1983/1997);

2. Douglas F. Kelly, *The Emergence of Liberty in the Modern World: The Influence of Calvin on Five Governments from the Sixteenth through Eighteenth Centuries* (Phillipsburg, NJ: Presbyterian and Reformed Publishing, 1992).

3. Stephen C. Perks, *Christianity and Law: An Enquiry in the Influence of Christianity on the Development of English Common Law* (Whitby: Avant Books, 1993).

4. John Witte, Jr, *Law and Protestantism: The Legal Teachings of the Lutheran Reformation* (Cambridge: Cambridge University Press, 2002).

5. David Miller, ed., *The Blackwell Encyclopaedia of Political Thought* (Oxford: Blackwell Reference, 1987), 114-119.

6. Richard L. Perry and John C. Cooper, *Sources of Our Liberties: Documentary Origins of Individual Liberties in the United States Constitution and Bill of Rights* (Buffalo, NY: William S. Hein, 1991), 120.

7. Richard L. Perry and John C. Cooper, *Sources of Our Liberties: Documentary Origins of Individual Liberties in the United States Constitution and Bill of Rights* (Buffalo, NY: William S. Hein, 1991), 123.

8. Richard L. Perry and John C. Cooper, *Sources of Our Liberties: Documentary Origins of Individual Liberties in the United States Constitution and Bill of Rights* (Buffalo, NY: William S. Hein, 1991), 319, 321.

9. Richard L. Perry and John C. Cooper, *Sources of Our Liberties: Documentary Origins of Individual Liberties in the United States Constitution and Bill of Rights* (Buffalo, NY: William S. Hein, 1991), 365.

10. Richard L. Perry and John C. Cooper, *Sources of Our Liberties: Documentary Origins of Individual Liberties in the United States Constitution and Bill of Rights* (Buffalo, NY: William S. Hein, 1991), 353-354.

11. Peter A. Lillback, *George Washington's Sacred Fire* (Bryn Mawr, PA: Providence Forum Press, 2006).

12. Bruce Anderson, 'Recovering the Clergy's Role in American Public Affairs' (master's thesis, Regent University, 1994), 59. The contents of the table are compiled with the aid of research found in Alice M. Baldwin,

The New England Clergy and the American Revolution (New York: Ungar, 1928), 13, 15, 16, 18, 20, 22, 25, 28, 35, 37, 38, 43, 49, 65, 107, 128, 133, 138.

13. Bruce Anderson, 'Recovering the Clergy's Role in American Public Affairs' (master's thesis, Regent University, 1994), 59. The contents of the table are compiled with the aid of research found in Alice M. Baldwin, *The New England Clergy and the American Revolution* (New York: Ungar, 1928), 53-66.

14. Varnum Lansing Collins, *Princeton* (New York: Oxford University Press, 1914), 96.

15. The works of Andrzej Modrzewski and Wawrzyniec Gościński are just two examples.

16. Bruce Anderson, 'Reformed Political Theology in Early Modern Belarus and Lithuania: Andrzej Wolan's *De libertate* (1572)' (PhD thesis, Oxford Centre for Mission Studies/Middlesex University, 2015), 89-105, 113-116.

17. Bruce Anderson, 'Reformed Political Theology in Early Modern Belarus and Lithuania: Andrzej Wolan's *De libertate* (1572)' (PhD thesis, Oxford Centre for Mission Studies/Middlesex University, 2015), 133-134.

18. Bruce Anderson, 'Reformed Political Theology in Early Modern Belarus and Lithuania: Andrzej Wolan's *De libertate* (1572)' (PhD thesis, Oxford Centre for Mission Studies/Middlesex University, 2015), 145-175.

19. Bruce Anderson, 'Reformed Political Theology in Early Modern Belarus and Lithuania: Andrzej Wolan's *De libertate* (1572)' (PhD thesis, Oxford Centre for Mission Studies/Middlesex University, 2015), 175-182

20. Pippa Norris and Ronald Inglehart, *Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide* (Cambridge: Cambridge University Press, 2011), 3.

CHRISTIAN VIEW OF LAW

James A. Davids

(Associate Professor, Regent University School of Law)

I. Introduction

Law today is pervasive. Law regulates how fast and on which side of the road we drive, whether we stop or slow down at an intersection, the purity of our food and drink, which pharmaceuticals we can take, and in what schools we can educate our children. Most of the time we obey these laws, often because if we do not we endanger ourselves and loved ones. At other times, we ignore these laws, particularly if there appears to be no present danger (like driving faster on a road in good weather and with little traffic). Although we are very familiar with our regulated state, we rarely take the time to consider what laws are just, and what laws are unjust. We also rarely consider why we have law, and what kind of law should a civil government adopt. Christians should be specifically mindful about the biblical view of justice, but is this view of biblical justice even relevant in post-Soviet Ukraine?

This paper briefly examines why biblical justice is relevant for Ukraine, and introduces the topic of "evangelical Christianity." It describes an evangelical Christian view to government and law, and argues that the acceptance of this worldview is important for the development of Ukraine. This paper concludes with addressing a common argument against a Christian view of law and government, which is that the proponents seek to impose Christian morality on everyone.

II. The Relevance of Christianity for Modern Ukraine

Ukraine has a long history of Christianity, dating back at least 1000 years, and perhaps even 2000 years[1]. In 988, Prince Vladimir the Great established Christianity as the national religion in Kievan-Rus and baptized his subjects in the Dnieper River. Roughly 70 years after this establishment of Christianity in Ukraine, the church in Rome in 1054 divided from the church in Constantinople, creating the Roman Catholic Church in the West, and the Patriarchate of Constantinople in the Byzantine East. The Kievan Church inherited the traditions of the Byzantine East, although it remained in full communion with the Roman Catholic Church[2]. After the creation of the metropolia of Moscow in 1448, and its rise to a patriarchate in 1589 when the Turks dominated the Constantinople patriarchate, the Kievan Church split with the western portion becoming the Ukrainian Greek Catholic Church, and the central and eastern portions of Ukraine passing to the control of the Moscow Patriarchate[2].

The 20th century devastated Ukraine with an estimated 17 million people dying violent deaths. The 20th century similarly devastated the diversity of Christianity in Ukraine. The